

Robert Nowacki

Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie

POTENCJAŁ INNOWACYJNY REGIONU JAKO CZYNNIK ROZWOJU REGIONALNEGO

1. Wstęp

Problematyka rozwoju regionalnego należy do kluczowych priorytetów współczesnego świata. Istniejące dysproporcje między regionami tworzącymi szersze wspólnoty (jak np. Unia Europejska) skłaniają do podjęcia rozważań nad możliwościami wykorzystania w ich niwelowaniu różnych czynników. Jednym z nich jest potencjał innowacyjny regionów. W warunkach polskich nabiera on szczególnego znaczenia ze względu na duże zróżnicowanie między województwami. Rozpoznanie tego potencjału oraz określenie jego znaczenia w rozwoju regionalnym i wskazanie możliwości jego wykorzystania w kształtowaniu konkurencyjności regionów jest zasadniczym celem niniejszego artykułu.

2. Rozwój regionalny i jego determinanty

Zaobserwowana w ostatnich latach zmiana orientacji w polityce państwa polegająca na decentralizacji działań gospodarczych wywołuje wzrost znaczenia polityki regionalnej, rozumianej jako część polityki gospodarczej państwa zajmująca się kształtowaniem rozwoju gospodarczego i społecznego w układzie terytorialnym [Makulska 2004]. Jej wyodrębnienie jako narzędzia realizacji rozwoju regionalnego jest konsekwencją trójstopniowego podziału administracyjnego wprowadzonego w Polsce w 1999 r. W tym kontekście rozwój regionalny jest realizowany na poziomie każdego województwa traktowanego jako region [Filipiak i in. 2005, s. 10]. To proste określenie rozwoju regionalnego nie oddaje jednak jego istoty i charakterystyki. W literaturze pojęcie to definiowane jest różnie, głównie ze względu na stosowanie odmiennych poziomów uogólnienia. Do autorów najbardziej użytecznych definicji należy zaliczyć J. Szlachtę, T. Kudłacza oraz A. Klasika [Brol 2006, s. 13].

Jedną z najbardziej syntetycznych definicji rozwoju regionalnego sformułował J. Szlachta, określając go jako „systematyczną poprawę konkurencyjności podmio-

tów gospodarczych i poziomu życia mieszkańców oraz wzrost potencjału gospodarczego regionów, przyczyniający się do rozwoju społeczno-gospodarczego kraju”. Z kolei T. Kudłacz definiuje rozwój regionalny jako „trwały wzrost poziomu życia mieszkańców i potencjału gospodarczego w skali określonej jednostki terytorialnej”, utożsamiając go ze zmianami jego głównych komponentów: potencjału gospodarczego, struktury gospodarczej, środowiska przyrodniczego, zagospodarowania infrastrukturalnego, ładu przestrzennego, poziomu życia mieszkańców oraz zagospodarowania przestrzennego. Zbliżoną definicję sformułował A. Klasik, dodając trzeci wymiar rozwoju regionalnego, a mianowicie siłę konkurencyjną regionów, oraz modyfikując składowe decydujące o rozwoju regionalnym: wzrost gospodarczy i zatrudnienie, wzrost dobrobytu i jakości życia, wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionów, procesy innowacyjne i dywersyfikację struktury gospodarczej regionów, ekorozwój i polepszenie życia w regionach, rozwój usług społecznych i kapitału ludzkiego oraz wzbogacenie tożsamości i procesy integracji regionalnej [Brol 2006, s. 13-14].

Wspomniane definicje w różny sposób akcentują składowe rozwoju regionalnego. Część z nich ma charakter wewnętrzny (endogeniczny), część – zewnętrzny (egzogeniczny), część natomiast określa zdolność regionu do reagowania na zmiany w jego makrootoczeniu. Skala występowania i siła tych czynników w poszczególnych regionach są zróżnicowane, co jest wynikiem ich odmiennej charakterystyki przestrzennej, demograficznej, ekonomicznej, infrastrukturalnej, społecznej itp. Nie wnikając w tę problematykę, warto zauważyć, iż są one wzajemnie powiązane, a intensyfikacja oddziaływania jednego z nich pociąga za sobą zmiany w sferze pozostałych czynników o różnym kierunku i sile.

Wśród licznych czynników determinujących rozwój regionalny istotną rolę odgrywa innowacyjność. Pojawia się ona we wszystkich trzech grupach czynników. W przypadku czynników endogenicznych zdolność do innowacji (kreowania i wdrażania) jest elementem usprawniającym funkcjonowanie gospodarki regionalnej. Poprawia i rozwija istniejącą infrastrukturę, technikę i technologię wykorzystywane przez podmioty gospodarcze, motywując je do podejmowania działalności na terytorium danego województwa. Jako czynnik egzogeniczny stanowi impuls do rozwoju i przekształceń zasobów endogenicznych. Wreszcie jako zdolność do reagowania na zmiany w makrootoczeniu jest wyrazem podatności instytucji i podmiotów funkcjonujących w regionie na absorpcję rozwiązań innowacyjnych kreowanych w obszarze całej gospodarki narodowej czy też poza granicami kraju. W konsekwencji jest jednym z elementów decydujących o konkurencyjności regionów, a w szerszym kontekście – także całego kraju. Dla konkurencyjności współczesnej gospodarki coraz większe znaczenie ma bowiem jej innowacyjność, obejmująca skłonność przedsiębiorców do kreowania i wdrażania innowacji, działalność instytucji zajmujących się kreowaniem i podażą innowacji oraz prowadzenie polityki proinnowacyjnej na szczeblu krajowym i regionalnym.

3. Innowacyjność a rozwój regionalny

Pojęcie innowacji nie jest jednoznacznie sprecyzowane. Zgodnie z najprostszą definicją innowacji jest nią każda idea lub rzecz, która jest nowa, ponieważ jest jakościowo odmienna od istniejących, znanych form [Kotowicz-Jawor 1997, s. 10]. W szerokim ujęciu innowacje obejmują wprowadzanie zarówno nowych produktów i technik, jak też nowych surowców, form zarządzania, a także zdobywanie nowych rynków zbytu. Są też definiowane jako twórcze zmiany w systemie społecznym, w strukturze gospodarczej, w technice oraz w przyrodzie [Marciniak 1997, s. 9]. Z kolei innowacyjność rozumiana jest jako skłonność i zdolność do tworzenia nowych i doskonalenia istniejących produktów, nowych technologii i organizacji oraz systemów zarządzania i motywacji. Stałą skłonność do wprowadzania innowacji i podejmowania ryzyka inwestycyjnego uznaje się za najistotniejszą cechę zachowań przedsiębiorczych stanowiących „serce” mikroekonomicznego mechanizmu rozwoju [Kotowicz-Jawor 1997, s. 10]. Innowacyjność określana jest też jako skłonność i zdolność przedsiębiorstwa, gospodarki bądź regionu do realizacji innowacji, której składowymi są pozostające do dyspozycji zasoby oraz metody stosowane przy ich wykorzystaniu.

Tak rozumiana problematyka innowacji i innowacyjności gospodarki, a w jej ramach podmiotów i jednostek terytorialnych decydujących o poziomie rozwoju, leży w obszarze zainteresowań szeroko rozumianej polityki regionalnej. Globalizacja i ukształtowanie się modelu gospodarki opartej na wiedzy w coraz większym stopniu sprawiają, iż państwa zmuszone są do optymalnego wykorzystania potencjału swych regionów (*regional assets*). Komisja Europejska w polityce regionalnej kładzie nacisk głównie na zmniejszanie różnic regionalnych, ale coraz częściej politykę rozwoju regionalnego traktuje też jako aktywną strategię wspierającą regionalną działalność innowacyjną celem wykorzystania lokalnego potencjału jako siły napędowej wzrostu gospodarczego w skali całego kraju. Jest to odzwierciedleniem najnowszych teorii wzrostu gospodarczego, postrzegających postęp naukowo-techniczny jako zmienną stanowiącą główne źródło rozwoju społeczno-ekonomicznego. Z tego względu szeroko rozumiany potencjał innowacyjny należy uznać za jeden z kluczowych elementów warunkujących konkurencyjność przedsiębiorstwa, regionu czy całej gospodarki narodowej.

Logiczną konsekwencją powyższego toku rozumowania jest to, iż nowoczesne strategie rozwoju regionalnego są w głównej mierze zorientowane na wspieranie innowacyjności. Wiąże się to nierozdzielnie z naturą procesu innowacyjnego, w którym istotną rolę odgrywają interakcje pomiędzy przedsiębiorstwami zlokalizowanymi w jednym regionie, tworzącymi tzw. klastry (*clusters*), oraz między przedsiębiorstwami (z jednej strony tworzącymi innowacje, a z drugiej reprezentującymi popyt na nie) a instytucjami ze swej istoty odpowiedzialnymi za kreowanie i podaż innowacji. Bliska współpraca między firmami a światem nauki reprezentowanym przez uczelnie, ośrodki naukowo-badawcze czy też instytucje powołane do rozwoju

innowacyjności i przedsiębiorczości sprzyja rozprzestrzenianiu się wiedzy, przyczyniając się do wzrostu innowacyjności.

4. Potencjał innowacyjny polskich regionów

Podejmując rozważania na temat problematyki potencjału innowacyjnego regionów w Polsce, rozumianego jako ich zdolność do wytwarzania i transferu innowacji, należy się zastanowić nad możliwościami jego oceny. Wśród miar innowacyjności wymienia się zazwyczaj wydatki na B+R wyrażone w ujęciu bezwzględnym, w relacji do PKB czy też na jednego mieszkańca, współczynnik innowacyjności (liczba patentów na 10 tys. mieszkańców), liczbę i potencjał instytucji proinnowacyjnych (jednostek badawczo-rozwojowych oraz ośrodków innowacji i przedsiębiorczości), a także wskaźniki odnoszące się do działalności innowacyjnej sfery przedsiębiorstw funkcjonujących w danej gospodarce (odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych oraz ich wydatki na innowacje).

Wykorzystanie tych miar wydaje się być uzasadnione m.in. ze względu na ich obiektywny charakter i łatwość dokonywania porównań w czasie i przestrzeni (w tym pomiędzy regionami). Należy jednak pamiętać, że mimo ilościowego charakteru, nie funkcjonują one samodzielnie, ale są uwarunkowane szeregiem zmiennych i procesów o charakterze jakościowym, które mają znacznie bardziej złożony charakter i nie poddają się jednoznacznej kwantyfikacji. Można tu wskazać chociażby wpływ polityki makroekonomicznej państwa na wzrost potencjału innowacyjnego regionów, dylemat wspierania potencjału innowacyjnego wszystkich regionów czy tylko tych, które rzeczywiście mają szansę na przekształcenie się w centra innowacji, licząc przy tym na tzw. *spillover effects*, czyli przenikanie myśli naukowo-technicznej (transfer wiedzy) do regionów słabiej rozwiniętych, możliwość wykorzystania doświadczeń tworzenia klasycznych klastrów *high-tech* wzorowanych np. na amerykańskim „Research Triangle” (biotechnologia) w Karolinie Północnej i Dolinie Krzemowej, charakter zależności między rozwojem zasobów ludzkich a zwiększaniem potencjału innowacyjnego regionów oraz możliwości zaangażowania państwa w tej dziedzinie, rolę zdecentralizowanych i dobrowolnych porozumień pomiędzy władzami lokalnymi w zwiększaniu potencjału innowacyjnego regionów, sposoby skutecznego wspierania współpracy pomiędzy różnymi podmiotami regionalnymi: władzami, ośrodkami akademickimi i biznesem, rozwój kapitału społecznego (kapitału relacji) dla podniesienia potencjału innowacyjnego regionów, a także wyzwania (zagrożenia) i możliwości będące efektem upowszechniania się najnowszych technologii telekomunikacyjno-informatycznych.

Analizując wskazane wyżej miary, należy zauważyć, iż polskie regiony charakteryzują się dużym zróżnicowaniem potencjału innowacyjnego, co skutkuje znacznymi dysproporcjami w rozwoju społeczno-gospodarczym (tab. 1). Biorąc pod uwagę wysokość nakładów na działalność badawczo-rozwojową, można wyraźnie dostrzec dominację województwa mazowieckiego – kwotowo środki wydatkowane w nim na

Tabela 1. Analiza podstawowych wskaźników potencjału innowacyjnego regionów w Polsce (dane za rok 2006)

Województwo	Nakłady na działalność B+R			Nakłady na działalność B+R do PKB ¹	Współczynnik innowacyjności ²	Zatrudnieni w działalności B+R		Pracownicy naukowo-badawczy na 1000 osób aktywnych zawodowo	Jednostki B+R		Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości			
	mln zł	%	zł per capita			Liczba	%		Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Dolnośląskie	298,2	5,1	103,5	0,45	0,036	8819	7,3	3,3	81	7,5	51	7,4		
Kujawsko-pomorskie	175,3	3,0	84,9	0,25	0,015	4820	4,0	3,0	38	3,5	35	5,1		
Lubelskie	180,8	3,1	83,3	0,48	0,018	7163	5,9	2,8	42	3,9	42	6,1		
Lubuskie	23,8	0,4	23,6	0,15	0,010	1053	0,9	1,5	18	1,7	21	3,0		
Łódzkie	355,1	6,0	138,4	0,52	0,037	7702	6,4	2,6	76	7,0	43	6,2		
Małopolskie	726,8	12,3	222,1	1,02	0,031	13 401	11,0	4,8	96	8,8	47	6,8		
Mazowieckie	2462,6	41,8	475,9	1,10	0,063	33 492	27,6	7,4	320	29,5	65	9,4		
Opolskie	36,3	0,6	34,9	0,12	0,028	1517	1,3	1,9	21	1,9	16	2,3		
Podkarpackie	157,3	2,7	75,0	0,30	0,013	3116	2,6	1,1	54	5,0	45	6,5		
Podlaskie	61,0	1,0	51,0	0,27	0,006	2361	1,9	2,4	21	1,9	35	5,1		
Pomorskie	307,1	5,2	139,4	0,52	0,021	6876	5,7	4,8	53	4,9	49	7,1		
Śląskie	495,6	8,4	106,1	0,34	0,038	11 543	9,5	2,9	126	11,6	75	10,8		
Świętokrzyskie	21,5	0,4	16,8	0,08	0,011	1240	1,0	1,0	18	1,7	23	3,3		
Warmińsko-mazurskie	55,1	0,9	38,7	0,24	0,004	2094	1,7	1,8	16	1,5	37	5,3		
Wielkopolskie	454,7	7,7	134,6	0,47	0,018	12 532	10,3	2,8	88	8,1	64	9,2		
Zachodniopomorskie	81,6	1,4	48,2	0,17	0,024	3554	2,9	2,4	17	1,6	45	6,5		
Polska	5892,8	100	154,6	0,57	0,029	121 283	100	3,5	1085	100	693	100		

¹ Dane za rok 2005. ² Liczba patentów na 1000 mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Nauka i technika... 2007; Rocznik Statystyczny... 2007; Matusiak 2007].

sektor B+R stanowiły w 2006 r. 41,8% ogółu nakładów i były przeszło trzykrotnie wyższe niż nakłady drugiego w kolejności województwa małopolskiego (udział na poziomie 12,3%) i niemal pięciokrotnie wyższe niż w przypadku dwóch następnych województw: śląskiego i wielkopolskiego (udziały odpowiednio 8,4% i 7,7%). Na przeciwnym biegunie znajdują się województwa uznawane za słabo rozwinięte: świętokrzyskie i lubuskie, w których nakłady na działalność B+R były przeszło stukrotnie niższe niż w przypadku przodującego Mazowsza. Niewiele lepiej przedstawiała się sytuacja w województwach opolskim, warmińsko-mazurskim, podlaskim oraz zachodniopomorskim. Udział tych sześciu województw w łącznych nakładach na działalność B+R w Polsce sięgał zaledwie 4,7%. W żadnym z nich wielkość nakładów na 1 mieszkańca nie przekraczała rocznie 51 zł (przy blisko dziesięciokrotnie wyższej kwocie charakteryzującej ten wskaźnik w województwie mazowieckim i średniej ogólnopolskiej na poziomie 154,6 zł). Biorąc pod uwagę wielkość tych województw, liczbę ich mieszkańców oraz aktywność gospodarczą przedsiębiorstw na ich terenie, trudno uznać te wyniki za zaskakujące. Są raczej potwierdzeniem braku dynamiki czy wręcz stagnacji w tym zakresie. Szczególnymi przykładami są tu województwa lubuskie i świętokrzyskie, w których w latach 1997-2006 nakłady na działalność B+R zmalały o 23,2%, i 10,8%. Z kolei największą dodatnią dynamiką charakteryzowało się w tym okresie województwo podlaskie (wzrost o 276,5%, ale z poziomu zaledwie 16,2 mln zł w 1997 r. – zdecydowanie najniższego w tamtym okresie), a co najmniej podwojenie nakładów odnotowały jeszcze Wielkopolska (wzrost o 153,0%), Śląsk (147,9%), Małopolska (138,1%) oraz województwo kujawsko-pomorskie (114,6%). Warto zauważyć, iż w całym kraju nakłady na działalność B+R wzrosły w analizowanym dziesięcioleciu o 75,3%.

W przypadku wskaźnika obrazującego relację nakładów na działalność badawczo-rozwojową do produktu krajowego brutto (dane za rok 2005) również dominowało Mazowsze (wskaźnik rzędu 1,10%), nieznacznie wyprzedzając Małopolskę (1,02%). Były to jedyne województwa, w których wartość tego wskaźnika przewyższała średnią dla całego kraju (0,57%). Nieznacznie niższy poziom odnotowano w przypadku Ziemi Łódzkiej, Pomorza, Lubelszczyzny, Wielkopolski oraz Dolnego Śląska (0,45-0,52%). W czterech województwach nakłady na działalność B+R stanowią mniej niż 0,2% PKB: zachodniopomorskim (0,17%), lubuskim (0,15%), opolskim (0,12%) oraz świętokrzyskim (0,08%).

Według danych Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej w 2006 r. udzielono w kraju 1122 patenty. Najwięcej z nich przypadło na województwo mazowieckie (327) oraz śląskie (179). Wyliczony na tej podstawie współczynnik innowacyjności (czyli liczba patentów na 1000 mieszkańców) po raz kolejny pokazuje dominację Mazowsza, osiągając na jego terenie poziom 0,063. Znacznie niższe współczynniki charakteryzują województwa śląskie (0,038), łódzkie (0,037) oraz dolnośląskie (0,036). Najniżej plasują się województwa warmińsko-mazurskie (współczynnik na poziomie 0,004 przy 6 patentach), podlaskie (0,006 osiągnięty dzięki 7 patentom) oraz lubuskie (0,010 i 10 patentów). Z grona województw uznanych na podstawie

wskaźników opartych na nakładach na działalność B+R i ich relacji do PKB za mało innowacyjne *in plus* wyróżnia się w tym ujęciu Opolszczyzna. Posiadając 29 patentów, osiągnęła współczynnik innowacyjności 0,028, co dało jej szóstą pozycję wśród wszystkich województw.

Osobną grupę miar potencjału innowacyjnego stanowią wskaźniki oparte na liczbie ośrodków zajmujących się kreowaniem, podażą i transferem innowacji oraz liczbie zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej. W 2006 r. działało na terenie Polski łącznie 1085 jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową (313 jednostek naukowych i badawczo-rozwojowych, 31 jednostek obsługi nauki, 573 jednostki rozwojowe, 147 szkół wyższych oraz 21 jednostek określanych jako pozostałe). Z tej liczby 29,5% (czyli 320) zlokalizowanych było na terenie województwa mazowieckiego, 11,6% (czyli 126) – na terenie Śląska, a 8,8% (czyli 96) – Małopolski. W tych trzech wiodących województwach zatem skupiona była połowa wszystkich jednostek prowadzących działalność naukowo-badawczą. Na końcu klasyfikacji lokują się tradycyjnie województwa: podlaskie, opolskie, lubuskie, świętokrzyskie, zachodniopomorskie i warmińsko-mazurskie.

Niemal analogicznie przedstawiała się klasyfikacja województw z punktu widzenia liczby zatrudnionych w działalności B+R (zarówno z punktu widzenia pozycji osiągniętych przez poszczególne województwa, jak i ich udziału w strukturze zatrudnienia pracowników badawczo-rozwojowych). Godne uwagi są jedynie lepsze wyniki Małopolski i Wielkopolski (silne ośrodki akademickie o ugruntowanej pozycji i tradycji) kosztem Śląska oraz przesunięcie się Zachodniego Pomorza przed Podkarpacie (dzięki ośrodkowi szczecińskiemu).

Podobne wyniki daje analiza wskaźnika liczby pracowników naukowo-badawczych na 1000 osób aktywnych zawodowo. Przy średniej ogólnopolskiej rzędu 3,5 wyższe wartości notują jedynie Mazowsze (7,4), Małopolska i Pomorze (po 4,8). Wyraźnie obniża się wartość tego wskaźnika dla Wielkopolski (do 2,8), co skutkuje wyprzedzeniem jej przez województwa dolnośląskie (3,3), kujawsko-pomorskie (3,0) i śląskie (2,9) oraz doścignięciem przez lubelskie.

Kategoria instytucji proinnowacyjnych obejmuje również ośrodki innowacji i przedsiębiorczości (ośrodki szkoleniowo-doradcze, centra transferu technologii, preinkubatory, lokalne i regionalne fundusze pożyczkowe, fundusze poręczeń kredytowych, fundusze kapitału załączkowego, inkubatory przedsiębiorczości, inkubatory technologiczne oraz parki technologiczne). Według Raportu Stowarzyszenia Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce w 2007 r. funkcjonowały łącznie 693 podmioty tego typu (z czego prawie połowę stanowiły ośrodki szkoleniowo-doradcze). W przypadku tych podmiotów widoczne jest wyraźne spłaszczenie dysproporcji pomiędzy ich liczbą w poszczególnych województwach. Największą liczbę ośrodków innowacji i przedsiębiorczości odnotowano w województwie śląskim (75, co stanowi 10,8% ogółu). Na Mazowszu zarejestrowano 65 tego typu podmiotów, tylko o jeden więcej niż w Wielkopolsce. Najmniej znajdowało się na terenie województw opolskiego (16), lubuskiego (21), świętokrzyskie-

go (23), podlaskiego i kujawsko-pomorskiego (po 35) oraz warmińsko-mazurskiego (37).

Ostatnią miarą potencjału innowacyjnego regionu są wskaźniki odnoszące się do funkcjonujących na jego terenie przedsiębiorstw, które z jednej strony reprezentują popyt na rozwiązania innowacyjne kreowane przez jednostki prowadzące działalność naukowo-badawczą i wyspecjalizowane w tym zakresie instytucje proinnowacyjne, a z drugiej same aktywnie uczestniczą w procesie tworzenia innowacji. Działalność innowacyjna nie dotyczy wszystkich podmiotów. Nie każdy z nich ma do tego odpowiedni potencjał, nie każdy też jest zainteresowany inwestowaniem w tego typu aktywność. Z danych statystycznych wynika, iż odsetek przedsiębiorstw, które w 2006 r. prowadziły działalność innowacyjną w przemyśle sięga w Polsce 37,3% [Rocznik Statystyczny... 2007, s. 107]. Wskaźnik ten w poszczególnych województwach waha się od 26,7% (zachodniopomorskie) do 46,1% (śląskie). Dane te jednak nie odzwierciedlają rzeczywistego zaangażowania tych podmiotów w prace badawczo-rozwojowe. Bardziej zasadne może być odwołanie się do danych uwzględniających również skalę działań innowacyjnych, np. prezentowanego w *Raporcie o innowacyjności gospodarki Polski w 2007 roku* zestawienia 500 najbardziej innowacyjnych przedsiębiorstw w Polsce [Raport o innowacyjności... 2007, s. 131-135]. Wśród nich najwięcej, bo 20%, pochodzi z terenu województwa mazowieckiego. Licznie reprezentowane są również firmy ze Śląska (16%), Małopolski (11%) i Wielkopolski (10%). Najmniej przedsiębiorstw innowacyjnych wywodzi się z województw wskazywanych już jako dysponujące najmniejszym potencjałem innowacyjnym: lubuskiego (1,8%), warmińsko-mazurskiego (2,2%), opolskiego i podlaskiego (po 2,4%).

5. Podsumowanie

Zaprezentowane analizy poszczególnych wskaźników potencjału innowacyjnego regionów w Polsce pozwalają na pogrupowanie poszczególnych województw według ich stopnia innowacyjności. Pierwszą grupę stanowią województwa o dużym potencjale innowacyjnym. Należą do nich w pierwszej kolejności mazowieckie (zdecydowanie wyróżniające się na tle pozostałych) oraz małopolskie, śląskie i wielkopolskie. W poszczególnych klasyfikacjach województwa te zajmują zazwyczaj cztery pierwsze lokaty (w zmieniającej się kolejności). Druga grupa obejmuje dolnośląskie, pomorskie, łódzkie, podkarpackie, lubelskie oraz kujawsko-pomorskie. Wskaźniki charakteryzujące ich innowacyjność mają zwykle poziom przeciętny, oscylujący wokół (z reguły nieco poniżej) średniej ogólnopolskiej, ze znacznym odstępstwem w stosunku do województw najbardziej innowacyjnych, ale też z wyraźną przewagą nad pozostałymi. Ostatnią grupę stanowią innowacyjni „maruderzy”: zachodniopomorskie, podlaskie, opolskie, lubuskie, warmińsko-mazurskie i świętokrzyskie. Ich potencjał innowacyjny jest zdecydowanie najniższy we wszystkich ujęciach, a aktywność w zakresie poprawy tej sytuacji – niewielka.

Znamienny jest w tym przypadku problem rozwoju systemu wsparcia dla innowacyjności i przedsiębiorczości. Powstające ośrodki nie dość, że lokalizowane są w regionach o dużym potencjale gospodarczym i silnym rynku, to jeszcze dysponują zdecydowanie silniejszym zapleczem kadrowym i technicznym niż podmioty w regionach peryferyjnych. W konsekwencji taka koncentracja działalności instytucji proinnowacyjnych aktywizuje obszary dynamiczne, pozostawiając na uboczu te, którym tej dynamiki brakuje, co przyczynia się do dalszego pogłębienia dysproporcji rozwojowych w ujęciu przestrzennym.

Analizując zależności między potencjałem innowacyjnym regionów a rozwojem społeczno-gospodarczym, należy podkreślić, iż generalnie są one ze sobą skorelowane – wyższemu poziomowi rozwoju towarzyszy zwykle lepiej rozbudowana infrastruktura innowacyjna. Nie oznacza to jednak, że wysoki potencjał innowacyjny zawsze świadczy o wysokim tempie rozwoju regionalnego, a niska innowacyjność będzie stałym wyznacznikiem jego słabości. Potencjał innowacyjny jest tylko jednym z wielu czynników determinujących rozwój regionalny. Potwierdzeniem tego może być województwo małopolskie. Należące do ścisłej czołówki z punktu widzenia innowacyjności, charakteryzuje się dopiero dziesiątą pozycją pod względem wartości produktu krajowego brutto na jednego mieszkańca, plasując się w rankingu województw m.in. za zachodniopomorskim i lubuskim, należącymi do najmniej innowacyjnych. Podobna sytuacja dotyczy Podkarpacia i Lubelszczyzny – posiadając średni potencjał innowacyjny, lokują się na dwóch ostatnich miejscach pod względem wartości PKB *per capita*.

W większym stopniu posiadany potencjał innowacyjny determinuje natomiast atrakcyjność inwestycyjną regionu. Do najbardziej atrakcyjnych inwestycyjnie zalicza się województwa o wysokim lub średnim potencjale innowacyjnym: śląskie, dolnośląskie, mazowieckie, małopolskie i wielkopolskie [*Atrakcyjność inwestycyjna...* 2007]. Jednocześnie należy zauważyć, że niski potencjał innowacyjny może być częściowo rekompensowany dobrze rozwiniętą infrastrukturą gospodarczą i transportową oraz poziomem bezpieczeństwa powszechnego. Przykładem mogą być województwa zachodniopomorskie, lubuskie i opolskie, które pomimo niewielkiego potencjału innowacyjnego są dzięki temu dość dobrze oceniane jako miejsca lokowania kapitału inwestycyjnego.

Literatura

- Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2007*, red. T. Kalinowski, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2007.
- Brol R., *Rozwój regionalny jako kategoria ekonomiczna*, [w:] *Metody oceny rozwoju regionalnego*, red. D. Strahl, AE, Wrocław 2006.
- Filipiak B., Kogut M., Szewczuk A., Ziolo M., *Rozwój lokalny i regionalny. Uwarunkowania, finanse, procedury*, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2005.

- Kotowicz-Jawor J., *Syntetyczna charakterystyka funkcjonowania mikroekonomicznego mechanizmu rozwoju w rozwiniętej gospodarce rynkowej*, [w:] *Determinanty funkcjonowania mechanizmu rozwoju*, IRISS, seria „Raporty” z. 57, Warszawa 1997.
- Makulska D., *Instrumenty polityki regionalnej w Polsce*, Monografie i Opracowania SGH, Warszawa 2004.
- Marciniak S., *Innowacje i rozwój gospodarczy*, Ośrodek Nauk Społecznych Politechniki Warszawskiej, Warszawa 1997.
- Matusiak K.B., *Ośrodki Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce. SOOIPP Raport – 2007*, SOOIPP, Łódź – Kielce – Poznań 2007.
- Nauka i technika w 2006 roku*, Informacje i Opracowania Statystyczne GUS, Warszawa 2007.
- Raport o innowacyjności Polski w 2007 roku*, red. T. Baczek, INE PAN, Warszawa 2007.
- Rocznik Statystyczny Województw 2007, GUS, Warszawa 2007.

INNOVATIVE POTENTIAL OF THE REGION AS A REGIONAL DEVELOPMENT FACTOR

Summary

The innovative potential of the regions in Poland shows a significant diversification. This is evidenced by a considerable differentiation of outlays on R&D activities in individual voivodships and their relation to GDP what is a derivative, first of all, of an unequal spatial location of the entities responsible for creation and absorption of innovations. An analysis of the innovativeness indicators of the voivodships and their correlation to the measures of economic development allows for determination of the importance of the regions' innovative potential for their economic development.